

Dmitry (Dima) Adamsky

De Russische afschrikmethode

Een strategische cultuur van dwang en oorlog

Vertaling Ed van Eeden

ZWARTJES & LABOVIĆ

ISBN 978 90 391 0080 6
ISBN 978 90 391 0082 0 (e-book)
NUR 754

© 2024 Uitgeverij Zwartjes & Labović, onderdeel van VBK|media, Utrecht

Copyright © 2023 by Dmitry (Dima) Adamsky. All rights reserved. This translation is published by arrangement with Stanford University Press, www.sup.org

Oorspronkelijk gepubliceerd onder de titel *The Russian Way of Deterrence: Strategic Culture, Coercion, and War*, uitgegeven in het Engels bij Stanford University Press

Vertaling Ed van Eeden
Omslagontwerp Tijs Koelemeijer Illustration & Design
Vormgeving binnenwerk Crius

www.zlpublishers.nl

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining niet toegestaan. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, onlinepublicatie of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Zwartjes & Labović vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

INHOUD

Dankwoord	7
Inleiding	11
1. Strategische cultuur en afschrikkingstheorie	21
2. Ontstaan van afschrikking op z'n Russisch	35
3. Culturele bronnen van afschrikking op z'n Russisch	78
4. Kritische analyse en culminatiepunt	110
5. Oorlog in Oekraïne en toekomstige onderzoeksmogelijkheden	130
Conclusie	156
Noten	176
Bibliografie en register	239

DANKWOORD

Dit werk zou niet mogelijk zijn geweest zonder de genereuze hulp van verschillende mensen. Ik wil graag kort mijn dankbaarheid aan hen betuigen.

Het oorspronkelijke idee voor dit boek ontstond uit mijn gesprekken over de verbinding tussen strategische cultuur en de kunst van afschrikking met Jacqueline (Jackie) Deal, Andrew (Andy) Marshall, Andrew May en Stephen Peter Rosen. Ik ben hun dankbaar voor de introductie van de basisvraag van mijn onderzoek, voor de aanmoediging om cultuuroverschrijdend vergelijkend werk te doen, en voor hun stimulans om dieper in te gaan op de variaties in afschrikking binnen verschillende strategische gemeenschappen: aan beide zijden van de Atlantische Oceaan, in Azië en in het Midden-Oosten. De unieke mogelijkheden om mijn onderzoek uit te voeren, te presenteren, te bespreken en te verfijnen tijdens zomerstudies, seminars en workshops – en ook de vragen, opmerkingen en suggesties die ik het afgelopen decennium heb ontvangen – zijn van onschatbare waarde geweest.

Ik wil de Russia Strategic Initiative (RSI) van het U.S. European Command bedanken, RSI-directeur Ken Stolworthy en Senior Strategic Advisor Michael Rouland voor hun steun bij een diepgaand onderzoeksproject over de Russische benadering van afschrikking. De Project Connect-seminars van RSI boden uiterst waardevolle feedback voor dit doel. Ik heb enorm veel baat gehad bij de observaties, opmerkingen en de mogelijkheid om kennis te ontwikkelen samen met Kristin Ven Bruusgaard, Samuel (Sam) Charap, Anya Fink, Michael Kofman, Roger N. McDermott, Andrew Monaghan, Olga (Olya) Olikier, Joe Cheravitch en Katarzyna Zysk.

Michael Kofman en Andrew Monaghan hebben meer aandacht aan dit werk besteed dan wie dan ook. Beiden waren gul met hun tijd en kennis – Michael Kofman over de praktische aspecten van afschrikking in de Russische context, en Andrew Monaghan over de eigenaardigheden van de Russische strategische cultuur. Jarenlang combineerden zij op vaardige wijze collegiale aanmoediging, scherpe kritiek, constructieve uitdagingen en nuttig advies. Ik heb veel geleerd van deze twee intellectuele en sociale strijdmakkers, en wil hen daarvoor bedanken.

Ik wil Uri Bar-Joseph bedanken, wiens werk mijn denken over afschrikkingstheorie in de niet-nucleaire sfeer heeft beïnvloed en die heeft geholpen om het concept van het culminatiepunt van dwang verder te verfijnen. Ik wil ook Yossi Baidatz, Nehemia Burgin, Keir Giles, Daniel Rakov, Yaacov (Kobi) Falkov, Lukas Milevski, Amr Yussuf, Keir Lieber, Daryl Press, Ariel (Eli) Levite en Gideon Frank bedanken voor de inzichten die hebben bijgedragen aan het benadrukken van de unieke aspecten van de Russische casus binnen een bredere vergelijkende context.

In de loop der jaren heb ik mijn werk gepresenteerd op verschillende academische en niet-academische conferenties, workshops en seminars in de Verenigde Staten, Europa en Azië. Ik wil Corentin Brustlein, Eliot Cohen, Eric Edelman, Janice Gross Stein, Ahmed Hashim, Beatrice Heuser, Robert (Rob) Johnson, David (Dave) Johnson, Sarunas Liekis, Thomas Mahnken, Kimberley Marten, Lawrence Rubin, Frans Osinga, Jeronim Perovic, Michael Raska, Michael Reynolds, Nicholas Roche, Adam N. Stulberg, Stephan De Spiegeleire, Tim Sweijts, Nicholas (Nik) Taylor en Alex S. Wilner bedanken, die me hebben uitgenodigd om op deze locaties te presenteren, feedback te ontvangen en mijn ideeën verder te ontwikkelen.

Ik ben Assaf Moghadam, Eithan Shamir en James Wirtz dankbaar voor hun adviezen over theorie en methodologie, die zij mij gaven toen ik het boek voorbereidde voor publicatie. Twee anonieme beoordelaars hebben verschillende versies van het manuscript nauwkeurig herlezen en gaven constructieve en originele suggesties, die ik zeer waardeer en die de kwaliteit van het eindproduct hebben verbeterd.

Bijzondere dank gaat uit naar Ruvik Danieli voor het uitstekende redactiewerk en voor het feit dat hij altijd voor mij klaarstond. Ik wil ook de professionaliteit van Alan Harvey en Daniel LoPreto van Stanford University Press benadrukken en hen bedanken voor hun steun, geduld en advies gedurende het hele proces.

Ik draag dit boek op aan BDA, die mij heeft geleerd over de grenzen van dwang, het belang van geruststelling, en de grotere betekenis van andere aspecten van het leven.

INLEIDING

Dit boek gaat over de Russische benadering van dwang en de culturele factoren die verantwoordelijk zijn voor de unieke kenmerken ervan. Dwang is een vorm van geopolitieke invloed, met als doel een tegenstander te weerhouden van ongewenst gedrag. Dat gebeurt door te dreigen met geweld, of door beperkt gebruik ervan. Dwang richt zich op de strategische afwegingen van de tegenstander. Door duidelijk te maken dat de kosten van een mogelijke actie zwaarder wegen dan de verwachte voordelen, probeer je de tegenstander ervan te overtuigen iets tegen zijn wil te doen. Deze strategie heeft twee subcategorieën: als je verhindert dat een partij of speler iets doet, heet dat 'afschrikking'. Wanneer je een partij of speler dwingt om iets te doen of ergens mee te stoppen, heet dat 'pressie'.

In beide vormen van invloed is het mechanisme identiek: je legt je strategische wil op aan de tegenstander door middel van dreiging, zonder over te gaan tot grootschalig gebruik van geweld. Dwang berust op negatieve prikkels, maar het is vooral een strategie van psychologische invloed, niet van fysieke dominantie. In de internationale politiek is dwang een van de belangrijkste instrumenten van staatsmanschap, naast diplomatie en oorlog. Ook in de academische wereld is dwang een belangrijk concept: daar valt die onder de noemer 'afschrikkingstheorie'.

De afschrikkingstheorie ontstond in de eerste jaren van het nucleaire tijdperk en is sindsdien uitgegroeid tot een van de kernbegrippen binnen de internationale veiligheidsstudies. Aanvankelijk gingen wetenschappers ervan uit dat de principes van afschrikkingstheorie en afschrikkingbeleid redelijk algemeen en universeel toepasbaar

waren. Maar naarmate er meer onderzoek werd gedaan naar de manier waarop verschillende landen wereldwijd deze strategie gebruiken, werd duidelijk dat het concept van dwang (inclusief afschrikking en pressie) sterk verschilt tussen diverse strategische culturen. Het Russische voorbeeld laat op opvallende wijze zien hoe een niet-westerse gemeenschap een unieke benadering van afschrikking ontwikkelt.

In dit boek duid ik de Russische theorie en praktijk van dwang (zowel afschrikking als pressie) aan als 'afschrikking op z'n Russisch'. Deze terminologie weerspiegelt de tot voor kort duidelijke Russische gewoonte om afschrikking te beschouwen als een overkoepelende term voor alle vormen van dwang. Ik onderzoek de ontwikkeling van deze specifieke Russische benadering, inclusief de intellectuele wortels, innovaties, sterke en zwakke punten, en mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Daarnaast analyseer ik hoe en waarom dit concept verschilt van de westerse aanpak, en wat de implicaties hiervan zijn voor het beleid en de theorie van internationale veiligheid.

De Russische en westerse benaderingen van afschrikking hebben elk een heel andere ontwikkeling doorgemaakt. Om redenen die in dit boek worden besproken, is de Russische afschrikkingstheorie bijna vijftig jaar jonger dan de westerse. Toch hebben Russische defensie-experts en praktijkmensen sinds de val van de Sovjet-Unie niet alleen de kennisachterstand ingehaald, maar ook een eigen, innovatieve theorie van dwang ontwikkeld. De Russische ideeën over afschrikking zijn minstens zo verfijnd als die in het Westen. Rusland is goed in staat om met de psychologische en cognitieve aspecten van afschrikking om te gaan. Het land heeft laten zien dat het flexibel verschillende domeinen kan combineren en schade nauwkeurig kan afstemmen, terwijl het zijn strategie aanpast aan de cultuur van de tegenstander.

In de jaren 2000 liepen Russische wetenschappers op het gebied van afschrikking voor op hun westerse collega's. Het Westen, vooral de Verenigde Staten, had in de jaren 1990 namelijk weinig aandacht voor militaire strategie en veiligheidsstudies. Daardoor raakte afschrikking grotendeels uit de gratie binnen de westerse academische wereld en bij defensie-instellingen, totdat het onderwerp in de vroege eenentwintigste eeuw weer in de belangstelling kwam.

In Rusland bleef de afschrikkingstheorie zich ondertussen volop ontwikkelen. Russische experts maakten gebruik van deze periode van westerse stilstand om hun achterstand in te halen. Ze bestudeerden westerse concepten, namen die kritisch over en stemden ze af op hun eigen situatie. De gevestigde afschrikkingstheorie bood hun, als een soort heilige graal, waardevolle inzichten op twee fronten: een dieper begrip van het strategische gedrag van hun tegenstanders en een effectieve vormgeving van hun eigen strategie in de langdurige politieke en militaire strijd met het Westen.

BELANGRIJKSTE ARGUMENT

In dit boek vergelijk ik de Russische benadering van afschrikking met de westerse opvatting van deze strategie. Ik betoog dat afschrikking op z'n Russisch een veel bredere betekenis heeft dan westerse experts doorgaans aannemen. In de Russische context omvat het: gebruik van bedreigingen – soms aangevuld met beperkt geweld – om de status quo te handhaven of te veranderen, de strategische omgeving te beïnvloeden, escalatie te voorkomen of te de-escaleren. De term wordt in Rusland gebruikt om activiteiten te beschrijven die plaatsvinden zowel voor als tijdens een militair conflict, en beslaat alle fasen van de oorlog. Bovendien richt afschrikking op z'n Russisch zich minder op retorische dreigementen en meer op concrete acties en directe betrokkenheid bij de tegenstander – wat volgens Russische experts essentieel is om dwang effectief te laten werken.

De officiële Russische term voor het geheel van dwangactiviteiten in verschillende operationele domeinen is 'strategische afschrikking'. Tot voor kort maakte de Russische strategie geen duidelijk onderscheid tussen 'dwang', 'afschrikking' en 'pressie', zoals dat in het Westen gebruikelijk is. Dit is een van de centrale thema's van dit boek en cruciaal om het Russische strategische gedrag te begrijpen. De analyse in dit boek is gebaseerd op de unieke Russische manier waarop de relatie tussen 'afschrikking', 'dwang' en 'pressie' wordt gezien. In plaats van deze concepten afzonderlijk te behandelen, worden ze in de verschillende hoofdstukken gezamenlijk besproken.

Wat verklaart het verschil tussen de Russische en westerse benaderingen van deze strategie? Waar komt de verfijning in de Russische aanpak vandaan, vooral gezien het feit dat het onderzoek en de ontwikkeling van dit concept korter hebben geduurd dan in het Westen? Het belangrijkste argument is dat culturele en ideologische factoren de eigenaardigheden van de Russische benadering verklaren. De specifieke kenmerken van afschrikking op z'n Russisch zijn geworteld in de Russische strategische cultuur, nationale mentaliteit, militaire tradities en inlichtingstradities. Deze factoren hebben elkaar wederzijds beïnvloed, waardoor de unieke Russische aanpak is ontstaan.

In dit boek combineer ik het concept van dwang met de benadering van strategische cultuur om het geheel beter te begrijpen. Deze combinatie is een belangrijke nieuwe invalshoek. Om de invloed van culturele factoren op de Russische afschrikking te onderzoeken, maak ik gebruik van uiteenlopende literatuur en bouw ik voort op mijn eerdere werk.¹ Met het boek breid ik zowel mijn eerdere bevindingen als de huidige inzichten in het vakgebied uit. Hoewel de basisfeiten over de Russische strategische cultuur en de militaire modernisering ongewijzigd zijn, herzie ik ze hier om het belangrijkste argument verder te ondersteunen.

Dit boek is een vernieuwende analyse. Mijn eerdere werk richtte zich vooral op gedetailleerde, kleinschalige aspecten en vormt de basis voor de bredere inzichten die ik hier presenteer. In dit boek pas ik mijn eerdere bevindingen aan, breid ik ze uit en plaats ik ze in een breder perspectief. Daarbij voeg ik nieuwe empirische gegevens, verbanden, contexten en innovatieve theoretische verklaringen. Deze uitgebreide analyse zorgt voor een synergetisch effect: de culturele verkenning van de Russische benadering van dwang biedt een nieuw en completer kader dan de afzonderlijke onderdelen uit mijn eerdere werk.

BELANG

Waarom is de Russische benadering van afschrikking van belang voor de theorie en het beleid van internationale veiligheid? Strategische afschrikking, of zoals ik het hier noem 'afschrikking op z'n Russisch',

vormt de kern van de huidige Russische strategie en is een van de belangrijkste instrumenten van het Kremlin.

Deze methode bevindt zich als het ware tussen klassieke oorlogsvoering (met massaal geweld) en traditionele diplomatie. Het onderzoeken van de intellectuele geschiedenis van dit concept en de vergelijking ervan met de westerse benadering is geen academische oefening, maar essentieel om de diepere werking van deze Russische strategie te doorgronden.

Zowel wetenschappers als praktijkmensen aan beide zijden van de Atlantische Oceaan zijn traag geweest in het volgen van de ontwikkelingen in de Russische afschrikkingstheorie, het bijbehorende conceptuele apparaat en de terminologie. Westerse waarnemers, met enkele uitzonderingen, missen vaak een passend analysekader om de Russische strategische theorie en de praktische toepassingen ervan goed te begrijpen. Als deze tekortkoming niet wordt aangepakt, kan dit de prestaties van het Westen op het gebied van nationale veiligheid ondermijnen.

De beoordeling van Russisch gedrag volgens wat sommige westerse experts zien als de ‘universele logica van afschrikking’ en de analyse ervan met westerse terminologie is op zijn best ondoeltreffend. In het ergste geval kan dit leiden tot misverstanden, foutieve inlichtingenanalyses en het gevaar van spiegelbeelddenken, wat weer kan resulteren in veiligheidsdilemma’s en onbedoelde escalaties. Maar als het grondig en nauwkeurig wordt onderzocht, kan het westerse strategische denken erdoor verrijken en kunnen zowel het crisismanagement als de militaire prestaties verbeteren.

Op theoretisch vlak opent dit boek nieuwe wegen binnen drie subdisciplines van internationale veiligheidsstudies. Het levert een belangrijke bijdrage aan de studie van Rusland, doordat het de eerste uitgebreide intellectuele geschiedenis van de Russische benadering van afschrikking biedt. Naast een inventarisatie van de bestaande kennis over dit onderwerp, introduceert het boek ook nieuwe inzichten in het unieke mechanisme van afschrikking op z’n Russisch en maakt dit toegankelijk voor een breed publiek.

Door de meest recente wetenschappelijke kennis over verschillende

aspecten van de Russische theorie en praktijk van afschrikking te combineren met literatuur over de Russische strategische cultuur, ontstaat de eerste diepgaande analyse van de culturele bronnen van afschrikking op z'n Russisch. Deze baanbrekende methode biedt wetenschappers de mogelijkheid om ook andere aspecten van Russisch strategisch gedrag te onderzoeken.

Daarnaast levert het boek een belangrijke bijdrage aan het vakgebied van internationale veiligheidsstudies. Het is de eerste systematische poging om de literatuur over afschrikking te verbinden met werken over strategische cultuur, waarbij de strategische cultuur wordt gebruikt om afschrikking te verklaren. Meestal worden deze twee onderzoeksgebieden apart behandeld binnen de veiligheidsstudies.

Tot nu toe is de theorie van strategische cultuur vooral ingezet om afschrikkingprogramma's beter af te stemmen op het doelwit. Dit boek daarentegen is een van de eerste uitgebreide pogingen om het andersom te doen: door een culturele invalshoek te gebruiken om de gedragingen van een partij of speler te begrijpen bij het inzetten van dwangstrategieën. Deze benadering heeft mogelijk brede theoretische implicaties.

Het analytisch kader dat ik hier introduceer, is bedoeld om een nieuwe onderzoekslijn te openen. Wetenschappers op het gebied van internationale veiligheidsstudies kunnen de ideeën, het onderzoeksontwerp en de methode die in dit boek worden aangeboden, gebruiken en toepassen op andere empirische gevallen van dwang.

Tot slot is dit een baanbrekende poging binnen alle drie de subdisciplines van internationale veiligheidsstudies (afschrikking, strategische cultuur en Russische studies) om de Russische benadering van afschrikking te vergelijken en te contrasteren met de westerse strategische theorie door middel van een culturele invalshoek.

STRUCTUUR

Het centrale thema van dit boek – de manier waarop strategische cultuur de Russische benadering van dwang beïnvloedt, zowel op nucleair en conventioneel gebied als op het vlak van informatie –

loopt als een rode draad door de afzonderlijke hoofdstukken. Het boek begint met een schets van de intellectuele geschiedenis van afschrikking op z'n Russisch en biedt vervolgens culturele verklaringen voor de karakteristieke kenmerken ervan.

Na deze inleiding verloopt het als volgt: hoofdstuk 1 introduceert de lezer in de wetenschappelijke literatuur over strategische cultuur en de terminologie van afschrikking – twee sleutelbegrippen die de analyse in het boek vormgeven.

Hoofdstuk 2 beschrijft de ontwikkeling van afschrikking op z'n Russisch, van de Sovjettijd tot het heden. Dit hoofdstuk onderzoekt de verschillende vormen van afschrikking en hoe deze met elkaar verweven zijn. Daarnaast belicht het de unieke kenmerken die de Russische aanpak van afschrikking, geheel anders dan de niet-Russische, voornamelijk westerse benadering van deze strategie.

Hoofdstuk 3 verkent de Russische strategische cultuur en brengt de eigenaardigheden van afschrikking op z'n Russisch in verband met unieke culturele, ideologische en historische factoren die voortkomen uit de Russische strategische en militaire traditie.

Hoofdstuk 4 biedt een kritische bespreking van afschrikking op z'n Russisch en identificeert de belangrijkste uitdagingen waarmee Russische beoefenaars van deze strategie te maken hebben.

Hoofdstuk 5 brengt de onzekerheden rond afschrikking op z'n Russisch in kaart, combineert deze met voorlopige bevindingen uit de oorlog in Oekraïne, en wijst op mogelijke richtingen voor toekomstig onderzoek. De conclusie vat de belangrijkste bevindingen samen.

Een opmerking over terminologie is hier op zijn plaats. Het is belangrijk om consequent te zijn in het gebruik van terminologie bij het bestuderen van strategische activiteiten van andere landen – zoals Rusland, dat zijn eigen professionele vocabulaire hanteert. Dit is geen puur theoretische oefening, maar een manier om de unieke strategische denkwereld van een andere partij te begrijpen en het gevaar van spiegelbeelddenken te vermijden.

Russische en westerse experts bedoelen vaak verschillende dingen met dezelfde termen, en ze gebruiken soms verschillende termen

om naar dezelfde concepten te verwijzen, wanneer ze over afschrikking spreken. Daarnaast kunnen zelfs Russische bronnen onderling variëren in hun terminologie. Dit boek blijft zo veel mogelijk trouw aan het Russische jargon, en geeft expliciet aan wanneer er westerse terminologie wordt gebruikt of wanneer er eigen termen worden geïntroduceerd om de Russische concepten beter te duiden.

In lijn met deze aanpak gebruik ik bijvoorbeeld de niet-Russische term ‘domeinoverschrijdende dwang’ om de Russische term ‘strategische afschrikking’ te verklaren en bespreekbaar te maken voor een niet-Russisch publiek.

Daarnaast is het belangrijk om iets te zeggen over de gebruikte bronnen. Dit boek onderzoekt de ontwikkeling van de Russische strategische gedachte en het intellectuele klimaat waarin deze is ontstaan. De analyse steunt op een breed scala aan primaire en secundaire bronnen. De Russische auteurs die hierin worden aangehaald, hebben vaak onderling verschillende banden met het establishment en komen uit diverse, vaak concurrerende organisaties binnen en buiten de Russische strategische gemeenschap. Ik probeer een volledig beeld te schetsen van dit intellectuele bouwwerk. Daarom bespreek ik doctrinaire en theoretische debatten en de verschillende denkrichtingen die te vinden zijn bij actieve of gepensioneerde officieren, functionarissen, defensiespecialisten, experts uit de Russische academische wereld en denktanks. Het boek maakt duidelijk wie welke opvattingen vertegenwoordigt en in hoeverre deze de formele doctrine, beleidsplannen en strategieën weerspiegelen.

Wat betreft de analytische benadering: ik besteed ook aandacht aan de kloof tussen theorie en praktijk, een terugkerend kenmerk in de Russische strategische traditie. Zoals ik aantoon, slagen holistische Russische theorieën er niet altijd in om alles adequaat te omvatten en vermengen ze vaak beschrijvende argumenten met wensdenken. Hoewel ik probeer om het Russische discours als een coherent geheel te presenteren, benadruk ik ook de interne inconsistentie ervan.

Afschrikking op z'n Russisch is, net als elke andere strategische theorie, voortdurend in ontwikkeling. Het bestuderen van afschrikking is

geen voorbijgaande trend, maar een van de kernonderwerpen op het terrein van de Russische internationale veiligheid. Er is een breed en levendig netwerk van Russische experts, dat waarschijnlijk in de nabije toekomst zijn inspanningen zal intensiveren om dit strategische instrument verder te verfijnen en nieuwe onderzoeksmogelijkheden te verkennen.

Voor Rusland-experts in het Westen is het daarom van groot belang om de kennis over afschrikking op z'n Russisch te systematiseren en de ontwikkelingen nauwgezet te volgen. Dit boek draagt daaraan bij, maar pretendeert niet de definitieve analyse te zijn. In plaats daarvan onderzoekt het de intellectuele geschiedenis van het concept en wijst het op mogelijke richtingen voor toekomstig onderzoek.

Dit boek werd voltooid en ging in productie enkele maanden voordat Rusland Oekraïne binnenviel. Op het moment van schrijven is de oorlog nog volop in ontwikkeling en wordt het volledige plaatje langzaam duidelijker. Tot de eerste mist van de oorlog is opgetrokken, waarschijnlijk na de eerste grote onderbreking van de gevechten, blijft het voorbarig om definitieve conclusies te trekken.

Het hoofdstuk dat de bekende onbekenden en de richtingen voor toekomstig onderzoek schetst, biedt wel enkele voorlopige inzichten in de Russische dwang voorafgaand aan en tijdens de oorlog. Maar de belangrijkste bijdrage van het boek ligt in het bieden van een kader voor een systematische verkenning van de Russische benadering, zodra er voldoende gegevens beschikbaar zijn van de slagvelden in Oekraïne.

In dit boek beschrijf ik de ontwikkeling van de Russische dwangstrategie en belicht ik de culturele, ideologische en historische factoren die deze hebben gevormd. Deze intellectuele geschiedenis biedt inzicht in de oorsprong en de manier waarop het Kremlin zijn dwangstrategie toepaste, zowel voor als tijdens de oorlog in Oekraïne. Dit inzicht helpt bij het onderzoeken van de toekomstige ontwikkeling van de theorie en praktijk van afschrikking op z'n Russisch.

HOOFDSTUK 1

STRATEGISCHE CULTUUR EN AFSCHRIKKINGSTHEORIE

Dit hoofdstuk geeft een beknopt overzicht van de wetenschappelijke literatuur over strategische cultuur en een samenvatting van de huidige stand van zaken in de afschrikkingstheorie¹ – de twee belangrijkste analytische kaders van dit boek. De terminologie die bij deze concepten hoort, gebruik ik in de hoofdstukken erna consequent. De uitleg van de concepten die ik in dit hoofdstuk bied, is bedoeld om de belangrijkste argumenten van het boek direct begrijpelijk te maken voor de lezer.

Het hoofdstuk is opgedeeld in vijf delen. Het eerste deel legt het concept van strategische cultuur uit en beschrijft hoe dat heeft bijgedragen aan zowel theorie als beleid. Het tweede deel behandelt de bijbehorende terminologie. Het derde deel bespreekt de ontwikkeling van het idee van strategische cultuur. Het vierde deel belicht het huidige wetenschappelijke onderzoek. In het laatste deel bespreek ik de actuele stand van zaken in de afschrikkingstheorie, waarbij ik dit boek in die context plaats. Samenvattend: dit hoofdstuk laat zien hoe dit boek bijdraagt aan het onderzoek naar zowel afschrikking als strategische cultuur.